

מעניין לציין, שבנגינות האשכנזיות של מגילות אסתר ואיכה, אין הבדל בין ניגון אתנחתא לסוף-פסוק. וישנן קהילות שאינן מחלקות ביניהם גם בקריאת התורה, אלא מנגנים את שניהם כאתנחתא. והנה, על אף שהסימון השונה של אתנחתא וסוף-פסוק מלמד אותנו שלבעלי המסורה היה חילוק בנגינתם, מכל מקום – יש במנהג זה כדי ללמד שנגינותיהם המקוריות קרובות מאוד¹.

השמטת
האתנחתא

הבנת תפקיד האתנחתא כמחלק לשני פסוקים קטנים, תָּקַל עלינו להבין מדוע בפסוקים קצרים – לרוב היא נעדרת, ותחתיה נחצה הפסוק ע"י מפסיק מדרגת המלכים. כמו: וַיִּשְׁתַּחֲוֶה אַבְרָהָם, לִפְנֵי עַם הָאָרֶץ (בראשית כג, יב), וַיַּעַן עֲפְרָיִם אֶת-אַבְרָהָם, לֵאמֹר לוֹ (שם פסוק יד), וַיֵּאָסֶף לְבָן אֶת-כָּל-אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם, וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּהּ (שם כט, כב), וְהָרַעַב, כָּבֵד בְּאָרֶץ (שם מג, א).

שבן כאשר הפסוק קצר מלכתחילה, אין צורך לחלק אותו לשני פסוקים קטנים. ולא זו בלבד, אלא שהפסקות חזקות וסמוכות עלולות אף להפריע לשטף הקריאה. ולפיכך מעדיפים הטעמים להמנע מזה, והמפסיק העיקרי בפסוק יהיה מלך.

במו כן, גם אם הפסוק עצמו אינו קצר כ"כ, אבל המקום הראוי לחצות בו את הפסוק – נמצא סמוך לסוף – שוב ישנה העדפה ברורה של הטעמים להמנע מהנחת אתנחתא, כדי למנוע סמיכות הפסקות כבדות, כמו: וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹקִים לְאַדָּם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתָנוֹת עוֹר, וַיַּלְבִּשֵׁם (בראשית ג, כא), כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת-רוּחַ חַיִּים בְּאֶפְיוֹ מִכָּל אֲשֶׁר בַּחַרְבָּה, מָתוּ (שם ז, כב), וַיִּקְרָא אַבְרָהָם אֶת-שְׁם-בְנוֹ הַנּוֹלֵד-לוֹ אֲשֶׁר-יָלְדָה-לוֹ שָׂרָה, יִצְחָק (שם כא, ג), וַתֵּרָא שָׂרָה אֶת-בֶּן-הָגֵר הַמִּצְרִית אֲשֶׁר-יָלְדָה לְאַבְרָהָם, מִצְחָק (שם כא, ט), וַיַּצֵּב אַבְרָהָם אֶת-שֵׁבַע כִּבְשֶׁת הָצֹאן, לְבִדְהָן (שם כא, כח), וַיָּקָם אַבְרָהָם וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לְעַם-הָאָרֶץ, לְבְנֵי-חֵת (שם כג, ז)².

הערות וצינונים

הימנו כדפרשתי. **יא.** ואכן שמעתי בעל-קורא מאותן קהילות שקוראים את שניהם כאתנחתא, שחילק ביניהם חילוק דק ע"י משיכת ניגון הסוף. כמו"כ שמעתי הקלטת קריאת מגילת אסתר של הבעל-קורא הוותיק דקהילות יוצאי אשכנז, ר' בנו ווייס ז"ל, ושם ג"כ נשמע חילוק דק (אם כי לא עקבי) בין אתנחתא לסוף, למרות הנגינה הזוהה. **יב.** והכלל בזה: בפסוק בן 3 מילים – לעולם לא נמצא אתנחתא. פסוק שחלקו השני בן 5 מילים ומעלה – יפוסק תמיד באתנחתא (מלבד שני חריגים אשר יש בהם סיבה מיוחדת). ובפסוקים שחלקם השני בן 4 מילים או פחות, לפעמים יבוא אתנחתא ולפעמים לא. וככל שחלקו השני קצר יותר (או כל הפסוק קצר יותר), כך יש יותר נטיה שלא לפסק באתנחתא, ובפרט כאשר חציו השני בן מילה אחת בלבד, שאז אין מקום לטיפחא להכין את ניגון הסוף (ראה לעיל פרק ה', סעי' ד'), וראה עוד